

Het dominante denken

Laat ik direct maar bekennen dat er verschillende periodieken zijn die ik hoogst zelden inzie en dat Elsevier er daar een van is. Ik keek dus verrast op toen midden in alle commotie rond Paul Scheffer's multiculturele drama door Paul Kalma, directeur van de Wiardi Beckman Stichting, een subthema werd geïntroduceerd. Kalma wilde het hebben over stijl en toonhoogte van de 'anti-immigranten stukjes' van Hendrik Jan Schoo (jarenlang hoofdredacteur van Elsevier en inmiddels adjunct-directeur van de Volkskrant). Er werd wat heen en weer geschreven in *Trouw*, er kwam een Kalma-Schoo debat in *Buitenhof*, maar voor niet Elsevier-lezers bleef het lastig om greep te krijgen op deze kwestie. Gelukkig heeft Schoo zijn columns en artikelen in *Elsevier* onlangs gebundeld in *De verwarde natie. Dwarse notities over immigratiebeleid*.

Wat heeft dit boekje te bieden, afgezien van bronnenmateriaal om alsnog partij te kunnen kiezen in de controverse Kalma-Schoo? Dat valt zeker niet tegen. Schoo doet een aantal rake observaties over het immigratie-integratie debat in Nederland. Zo signaleert hij dat dit debat sterk wordt beheerst door deskundigen van allerlei soort (sociologen die verstand hebben van allochtone gezinnen, pedagogen die zich bezighouden met interculturele pedagogiek, bestuurskundigen die alles weten van minderhedenbeleid, antropologen die de Turkse of Marokkaanse cultuur bestuderen enzovoort). Daar heeft hij gelijk in en de vraag is hoe dat komt, want zulke specialisten vind je natuurlijk ook op allerlei andere beleidsterreinen. Mogelijk lopen op die andere beleidsterreinen gezond verstand, boerenwijsheid en sociaal-wetenschappelijke kennis vanzelfsprekender in elkaar over. Daar is de scheidslijn tussen leek en deskundige bijgevolg poreuzer. Neem een terrein als de vrouwenemancipatie. Wanneer heeft u voor het laatst verrast opgekeken van de uitkomst van onderzoek op dit terrein? U dacht altijd al dat vrouwen tegenwoordig in grote getale de arbeidsmarkt op gaan, maar dat zij vooral in deeltijd werken, en warempel: dat blijkt ook zo te zijn. U dacht altijd al dat in de echte top van om het even wat (het bedrijfsleven, de universiteit, de ambtenarij) maar weinig vrouwen werken omdat vrouwen *grosso modo* minder eenzijdig carrière-gericht zijn, en zie: sociaal-wetenschappelijk onderzoek kan deze intuïtie kwantitatief ondersteunen. In feite is dit de tragiek van veel sociaal-wetenschappelijk onderzoek: als er conclusies uitrollen die volstrekt ingaan tegen wat je zou hebben verwacht is dat een reden om nog eens heel serieus te gaan kijken naar de data en de manier waarop die verkregen zijn.

In het minderhedenonderzoek lijkt die tragiek zich echter in mindere mate voor te doen. Daar bestaat een veel scherpere scheiding tussen alledaagse leken kennis en het inzicht van specialisten. U denkt bijvoorbeeld dat schotel-antennes niet bevorderlijk zijn voor de integratie in Nederland, maar minderhedenonderzoek kan heel wel uitwijzen dat allochtone jongeren die zowel naar de Turkse als naar de Nederlandse t.v. kijken juist beter geïntegreerd zijn. U denkt dat het niet verstandig is als allochtonen wonen in gesegregeerde wijken, maar het minderhedenonderzoek zou best eens kunnen aantonen dat zo'n gesegregeerde wijk juist kansen biedt voor etnisch ondernemerschap en 'zelforganisaties' van etnische groepen, die op hun beurt weer leiden tot een toename van vertrouwen in de Nederlandse politiek. U denkt dat allochtone kinderen slechter af zijn op een zwarte school, maar een onderwijssocioloog zou data kunnen opvoeren die laten zien dat alleen witte kinderen minder presteren op een zwarte school. En het punt is: u heeft geen tijd of geen zin om zelf minderhedenonderzoeker te worden; u kunt al die brokjes onderzoek niet op waarde schatten.

De dominantie van minderhedendeskundigen en minderhedenbeleidsmakers in het debat is één van de redenen waarom er volgens Schoo in Nederland zo verkramppt gediscussieerd wordt over immigratie en integratie. De andere reden heeft te maken met het feit dat de politiek-bestuurlijke elite in Nederland in korte tijd volstrekt bekeerd lijkt tot het idee dat hier geborenen niet beter zijn dan elders geborenen en dat elders geborenen dus in beginsel ook

recht hebben om hier te zijn. De analyse van Schoo op dit punt komt naadloos overeen met eerdere observaties over de politiek-bestuurlijke elite in Nederland. De Amerikaanse historicus James Kennedy schreef vijf jaar geleden een mooi boek (*Nieuw Babylon in aanbouw*) waarin hij probeerde te verklaren hoe het kwam dat Nederland zoveel progressiever en toleranter dan elders wordt omgegaan met kwesties als homosexualiteit, drugs, pornografie, abortus en euthanasie. Volgens Kennedy had dit niet zozeer te maken met de gekozen strategieën van nieuwerwetse pressiegroepen, als wel met het feit dat de Nederlandse politiek-bestuurlijke elite, veel meer dan in andere landen gebeurde, direct toegaf aan deze groeperingen. Die elite deed dat niet uit innerlijke overtuiging; zij deed dit vanuit een soort geloof in “de onverbidelijke komst van het moderne leven”. Verandering leek onvermijdelijk en dus kon men maar het beste van de nood een deugd maken. Schoo beschrijft precies hetzelfde gedrag waar het gaat om de houding van de politiek-bestuurlijke elite ten opzichte van de voortgaande immigratie. Immigratie wordt beschouwd als onbeheersbaar en onvermijdelijk en dus kunnen we er maar beter het beste van maken door onszelf uit te roepen tot immigratieland en tot multiculturele samenleving.

Hoe je hier tegenaan kijkt hangt uiteraard af van je visie op de diverse vormen van ‘morele vooruitgang’. Zo heb ik Kennedy’s beschrijving van de triomftocht van de sexe gelijkheid in Nederland (halverwege de jaren 60 was zelfs de Gereformeerde Synode al overtuigd van de gelijkwaardigheid van man en vrouw) eigenlijk alleen maar met genoegen gelezen. Maar Schoo heeft gelijk als hij zegt dat al dat geloof in de onvermijdelijkheid en de onbeheersbaarheid der dingen de ruimte voor politiek handelen, voor politieke verantwoordelijkheid en voor politiek debat sterk beperkt. In een democratie is dat haast per definitie een verlies.